

מסורת הש"ס
 א. ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג.
 ב. ירושלמי שם. תוספתא מנחות פ"יא ט. ברייתא דמלאכת המשכן פ"ח. ילק"ש תורה שסט. ילק"ש נ"ד קפח.
 ג. ירושלמי שם. תוספתא שם י. ברייתא דמלאכת המשכן שם. ילק"ש תורה שסט. ילק"ש נ"ד קפח.

גרסות

צפון ודרום בכתי"מ: צפון ודרום היו מונחין.
מזרח ומערב בכתי"מ: מזרח ומערב היו מונחין.
שלחן כמה משוך בכתי"מ: כמה משוך שלחן.
דקאכיל שולחן בכתי"מ: דקאכיל.
דמידלי ליה ומנח ליה יש בכתי"מ: דמידלי להו ומנח להו.
רבו בכתי"מ: הרב.
את מנורת במקרא: ומנורת.
לבער בערב בכתי"מ: לבער בערב בערב.

ומוסיפים ודנים בשיטות הללו. בשלמא למאן דאמר [נניח]. הדבר מוכן, לשיטת זה שאומר] שהשולחנות היו מונחים בין צפון ודרום — שפיר יפה. ברור] הוא כיצד היה מתבצע בו זמנית סידורו של לחם הפנים החדש וסילוקו של לחם הפנים הישן. שכן שני כהנים המסדרים האחד של השולחן, ושני כהנים אחרים המסלקים באותו זמן את הלחם הישן היו עומדים כנגדם בצידו השני. ומשיימו יצאו אלו ואלו אל מחוץ להיכל. ולשיטה זו שהיו השולחנות עומדים בין צפון לדרום, היו אם כן הכהנים המסדרים עומדים משני צידיו בחצוי הצפוני של ההיכל למזרחו ולמערבו, ודי באותו מקום לצורך הכהנים שמשני צידיו של השולחן. אלא למאן דאמר [לשיטת זה שאומר, רבין] כי השולחנות היו מונחים בין מזרח ומערב והכהנים המסדרים עומדים משני צידיו לצפון ולדרום, מכדי [הרב] השלחן כמה אמות היה משוך (מרוחק) מן הכותל הצפוני של ההיכל? שתי אמות ומחצה (שהוא המקום הנדרש להילוכם של שני אנשים), ועל כך יש להוסיף עוד אמה שהיא רוחב דידיה [שלו עצמו]. של שורת חמשת השולחנות הצפוניים יותר]. ועוד יש להוסיף על כך שתי אמות ומחצה דביני ביני [שבין לבין], בין שולחנו של משה, שאף זה נוקק לשטח זה כדי הילוך שני אנשים. ועוד יש להוסיף אמה שהיא רוחבו של שולחן משה, ועוד יש להוסיף שתי אמות ומחצה דביני ביני [שבין לבין]. בין שולחנו של משה לשורת חמשת השולחנות הדרומיים, ועוד אמה שהיא רוחבו דידיה [שלו עצמו]. של שורת חמשת השולחנות הדרומיים] — נמצא סך הכל עולה עשר וחצי אמות, ומעתה אישתכח דקאכיל [נמצא שאוכל. שנכנס] השולחן בשיעור של פלגא דאמתא [חצי אמה] בתוך חלק דרום של ההיכל, והרי מקומו של השולחן הוא בצפון ההיכל, ולא בדרומו! ומשיבים: מי סברת [האם סבור אתה] שהשלחן של משה בהדיהו הוה יתיב [יחז איתם. במקביל לעשרת שולחנות של שלמה, היה ישוב. מונח]?! לא כך היה, אלא דמידלי ליה [מוגבה היה] משולחנות שלמה. שהיה השולחן של משה גבוה משאר השולחנות, שנתון היה לצד השולחנות של שלמה לכיוון מערב של המקדש שהוא מקום גבוה יותר (שהרי מקום המקדש היה משתפע ממערב למזרח) ושם מנח ליה [מניח אותן]. ומיתתי להו לדידהו פורתא [ומוריד אותם. את שולחנות שלמה מתחתיו, מעט]. שהיו נראים השולחנות הללו ביחס לשולחנו של משה, כתלמיד היושב לפני רבו, מתחתיו. ובאופן זה אין רוחב שולחנו של משה מצטרף לרוחבם של שורות השולחנות, והיו כל השולחנות מונחים בחלקו הצפוני של ההיכל.

ועוד מעניינם של השולחנות והמנורות שעשה שלמה. תנו רבנן [שנו] חכמים] בכרייתא: עשרה שלחנות עשה שלמה נוסף על שולחן הפנים שעשה משה במדבר. ואולם לא היו מסדרין במקדש את לחם הפנים אלא על שולחנו של משה בלבד. שכן נאמר: "ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית ה' את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב" (מלכים א' ז, מח), ומכאן שלא היה אלא שולחן אחד עליו היה ניתן לחם הפנים. וכמו כן עשר מנורות זהב עשה שלמה במקדש, ואולם לא היו מדליקין במקדש אלא במנורה של משה. שכן נאמר "ומקטירים לה' עולות בבוקר בבוקר ובערב בערב וקטורת סמים ומערכת לחם על השולחן הטהור ומנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב..." (דברי הימים ב' יג, יא), ומכאן שלא היתה אלא מנורה אחת בה הודלקו נרות המקדש. ואילו ר' אלעזר בן שמוע חולק ואומר כי על כל השולחנות כולם היו מסדרין את לחם הפנים, מסדרים. ומאן דאמר: צפון ודרום — נמצא שולחן בצפון ומנורה בדרום דוקא על של משה מסדרן, פירוש: כרבי יוסי בר יהודה דבסמוך. דעל של שלמה — אין יכול לסדר, כיון שראש השורה סמוכה לכותל צפוני בדוחק. והדר קטני: השולחן היה נתון מחצי הבית ולפנים, משוך מן הקרן שתי אמות. ומנורה בדרום. ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית, חולק את הבית מחצי הבית ולפנים, משוך קימטא כלפי חוץ. וכולו משליש הבית ולפנים. אי אפשר ליישב אותה ברייתא אלא כמאן דאמר מזרח ומערב מונחים. "משוך מן הקרן" — היינו מן הכותל שתיים ומחצה היה משוך, אלא שדילג הסופר "ומחצה". והא דקאמר ברישא דברייתא "מחצי הבית", ובסיפא "משלישי" — כדשנינו לעיל: דברישא לא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל, ובסיפא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל.

כמה משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה — כדנתיא ביומא פרק "אמר להן הממונה" (לג, ב). ובקונטרס פירש הטעם: שיהיו שני הכהנים הנושאים שני הסדרין יכולין להלך זה בצד זה.

קיינים

דמידלי ליה ומנח ליה ומיתתי להו לדידהו פורתא רש"י כתב שתיאורו של שולחן משה ביחס לשולחנות שלמה כמנחה מעליהם (שהשולחנות נראים ביחס אליו, כתלמיד היושב במקום הנמוך ממקום מושבו של הרב) — שכן צד מערב שבמקדש היה גבוה יותר מצידו המזרחי. ותהו אחרונים על פירוש זה, שכן לא נמצא בשום מקור שרצפת בית המקדש היתה משופעת, שניתן לדבר במונחים של "מעלה" ו"מטה" בדברים המונחים עליה. ולכך פירשו שהכוונה "מעלה" ו"מטה" היא במובנם המופשט: שצד מערב נחשב "מעלה" ביחס לצד מזרח, שכן קדושתו רבה יותר, שהוא קרוב יותר לקדוש הקדשים (שפ"א, רש"ש). ולא היו מסדרין אלא על של משה בטעם הדבר שעשו לשיטה זו שולחנות כעין שולחנו של משה, אף שלא היו מסדרים עליהם את הלחם, אמרו אחרונים שכך היה מסור בידם (וכרמו בתורה) שיש לעשות עשרה שולחנות ועשר מנורות (ועשר כירורים). והיה זה לענין עצם חובת עשיית הכלים הללו. אך לא נמסר להם דבר לענין סידור לחם הפנים עליהם, והדלקה במנורות הללו. שכן ברין השולחן והמנורה, בציווי עשיית המשכן, לא נאמר אלא "שולחן", ומשמעו — אחד, וכן "מנורה" ומשמעו — אחת.

למאן דאמר מזרח ומערב — הכי יתני [ע"פ] ולמאן דאמר: לפון ודרום — יתני הכי [ע"פ] בשלמא למאן דאמר צפון ודרום שפיר — דאף על גב דלא אפשר שלא יהא מקלמן מן השולחן בדרום, דלי אפשר למנחם שולחנות של עשר אמות בעשר אמות, אפילו הכי דמאי דטפי טפח — לא הוה לא חשיב ליה. אלא למאן דאמר מזרח ומערב — הוא האורך והרוחב מלפון לדרום, מכדי שורה הלפניו כמה מרוחקת מכותל לפוני? שמי אמות ומחצה, שיהו כהנים הנושאים שני סדרים יכולים להלך זה צד זה, כדאמרין במתניין דשנים היו מסדרין צד זה צד זה. ולהילוך שני בני אדם, צנין שמי אמות ומחצה, כדאמרין לעיל גבי בני ארון. ושלחן רוחב אמה, ושמי אמות ומחצה בין שורה לפניו לשלחן של משה, ואמה דידיה, ושמי אמות ומחצה זינו לשורה דרומית, ואמה רוחב השולחנות — הרי עשר אמות ומחצה. אישתכח דקאכיל פלגא דאמתא דדרום, אכל חפסו. ולמאן דאמר: לפון ודרום — ליכא למיפרך הכי, לדלידיה הוה רוחבו מנורת למערב, ושורה מערבת משוכה מכותל מערבי שמי אמות ומחצה, ואמה רוחב השולחן, ושמי אמות ומחצה זינו וצין השלחן של משה כו'. דמשה בהדיהו הוה יתיב — באמצע ממש, לביצעי שמי (אמות) הפרשות של שמי אמות ומחצה. לא דמידלו ליה ומנח ליה כו' — שלא יהא מונח צנייהם ממש. אלא משוך לגד מערב, וראשו מכוון כנגד אור שצין שמי השורות. דהשתא ליכא אלא חדא הפרשה, כתלמיד היושב לפני רבו, נמוך הימנו. כך אומם של שלמה נמוכין משל משה, דצית המקדש היה משופע, ולכך מערב מנבחה יותר. ומיתתי ליה פורתא — מוסיפם לגד מזרח במקום נמוך. את השלחן — לשון ימדי. על כולן היו מסדרין — פעמים צבה, פעמים צבה.

תוספות

חמשה, ראשה של זו בצד ראשה של זו — אי אפשר לצמצם חמש שולחנות של עשר אמות בעשר אמות. אפילו הכי, כיון דטפי ליה טפח — לא הוה לא חשיב. והא דנתיא בפרק "אמר להן הממונה" (יומא לג, ב). שולחן בצפון — משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה, ומנורה בדרום — משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה, ומזבח ממוצע ועומד באמצע — ומשוך קימטא כלפי חוץ, משום דכתיב "ואת המנורה נכח השולחן" — דבעינן דחזו אהדדי. יש ליישב אפילו כמאן דאמר: צפון ודרום מונחין, ואשולחן דמשה קאי. אבל שולחנות דשלמה — סמוכות לכותל. והא דנתיא בפרק "הוציאו לו" (שם נא, ב). בין המזבח למנורה היה מהלך, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: בין שולחן למזבח. אף על גב דרבי מאיר סבירא ליה צפון ודרום מונחים כדמסיק התם, ניחא דיכול להלך בין שולחן למזבח. דשולחנות שלמה קיימי בתרי דרי, ושולחן דמשה בין שתי השורות, שתי אמות ומחצה ממנו לשורה החיצונה ושתי אמות ומחצה ממנו לשורה הפנימית. ומשוך מכותל צפוני שתי אמות ומחצה. והמזבח היה בין שולחן דמשה למנורה דמשה, אלא שמשוך קימטא כלפי חוץ. ומזבח הזהב היה אמה על אמה — נמצא מקום פנוי הרבה, שהיה יכול להלך בין המזבח לשולחנות. וצריך ליישב הסוגיא דשקלים (יא, א), דמייתי התם בפרק "שלוש עשרה שופרות" פלוגתא דרבי ורבי אלעזר בר שמעון דהכא, ומתנייא התם איפכא: לרבי אלעזר בר שמעון — מזרח ומערב, ולרבי — צפון ודרום. והדר קא אמר: מאן דאמר: מזרח ומערב — כולן ראויין לשירות. ונראה דהיינו כרבי אלעזר בן שמוע דבסמוך, דאמר: על כולם היו מסדרים. ומאן דאמר: צפון ודרום — נמצא שולחן בצפון ומנורה בדרום דוקא על של משה מסדרן, פירוש: כרבי יוסי בר יהודה דבסמוך. דעל של שלמה — אין יכול לסדר, כיון שראש השורה סמוכה לכותל צפוני בדוחק. והדר קטני: השולחן היה נתון מחצי הבית ולפנים, משוך מן הקרן שתי אמות. ומנורה בדרום. ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית, חולק את הבית מחצי הבית ולפנים, משוך קימטא כלפי חוץ. וכולו משליש הבית ולפנים. אי אפשר ליישב אותה ברייתא אלא כמאן דאמר מזרח ומערב מונחים. "משוך מן הקרן" — היינו מן הכותל שתיים ומחצה היה משוך, אלא שדילג הסופר "ומחצה". והא דקאמר ברישא דברייתא "מחצי הבית", ובסיפא "משלישי" — כדשנינו לעיל: דברישא לא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל, ובסיפא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל.

הפנים על שולחן אחד מכלל השולחנות, ועיקר חידוש דינו של ר' אלעזר בן שמוע הוא שלא היה שולחן אחד קבוע עליו נסדר לחם הפנים, אלא יכלו לערוך אותו על כל אחד מהשולחנות הללו. וכן ביחס לעשר המנורות שעשה שלמה (רש"י, רבינו גרשום). והטעימו אחרונים שיטה זו, שהרי אין לסדר ולהדליק יותר מאשר בשולחן אחד ובמנורה אחת, שהעושה כך הריהו עובר על "בל תוסיף", שהרי אמרה תורה שולחן אחד ומנורה אחת (ק"א).

יש שפירשו כמשמעה הפשוט של הלשון "על כולם", שהכוונה שהיו מסדרים את לחם הפנים על כל השולחנות כולם. וכיוצא בדבר ביחס לעשר המנורות שעשה שלמה שהיו מדליקים בכלן. ואולם אף שהיו מסדרים על כל השולחנות ומדליקים בכל המנורות — לא היו עושים כן בתחילה אלא בשולחן ובמנורה של משה (משך חכמה), ומקור דבריו מילקוט מלכים, וכן כתב חק נתן בשם שלטי הגיבורים שהביא כן מן המדרש. ואין בזה משום "בל תוסיף", שהרי עשאום על פי הדיבור. והסבירו כי משום ששטח בית המקדש שבנה שלמה היה יותר מעשר פעמים משטח המשכן שעשה משה, לכך גם הגדיל שלמה המלך את ארון של המנורות שהיו בו (משך חכמה).

שנים שהיו באולם מבפנים – אלל פתח ההיכל, אחד של כסף ואחד של זהב. והאי דקרי הכא "כסף", וזממתימין "שייש" – משום דשייש לנן ככסף. בכניסתו – כשמגיעין לפתח, מניחין אותו עליו, ועומדין לפתח. ועל של זהב ביציאתו – וסס היה מונח, עד שיוקטרו הצויקין, כדקמני מתנימין: שמעלין בקודש – כגון בכניסתו מניחו על של כסף, וכשמגיע להיכל מסדר על של משה שמנופה זהב – הרי עלייה, ולא מורידין, לכן ביציאתו מניחו על של זהב. ויקם משה את המשכן וגו' – מדרישה וסיפיה דקרא בלשון הקמה, דלפילו גלות הלשון לא הורד – שמע מיניה: אין מורדין. ואי נמי: דלא סיעוהו אחיו הכהנים צהקמת העמודים והאלונים – שמע מינה: אין מורדין. לפיכך לא נתעסקו צו אחריס. לישנא אחרינא: מעיקרא "ויקם משה את המשכן" (שמות מ) – דהיינו יריעות. שנתמילה פורס היריעות, ולא הורדין צהקמת העמודים והאלונים, אלל אחו היריעות צידו עד שהקיס כולן. אשר שברת ושמתם בארון – שישים השניים גארון.

תוספות

מלמד שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון – בפרק קמא דבבא בתרא (ד,א) אמרינן: והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה ועוביין שלשה, ואם כל אחת בפני עצמה היתה ששה על ששה – אי אפשר ליישב בארון זו אצל זו עשרים וארבעה טפחים לארבעתן, וארכו של ארון לרבי מאיר חמש עשרה טפחים באמת לבי ששה, ולרבי יהודה שנים עשר טפחים ומחצה, דאמרינן באמה בת חמשה דאמתים וחצי ארכו! וצריך לומר: שהיו שברי לוחות תחת השלימות. ובירושלמי דשקלים בפרק "שלש עשרה שופרות" (הלכה א) משמע דאורכן ששה ורחבן שלשה, ומונחות אורכן לארכו של ארון, ויכול ליישב ארבעתן זו אצל זו ברחבן. והכי נמי איתא בפרק בתרא דתענית ירושלמי. והתלמוד שלנו נמי, דקאמר בבבא בתרא (ד,א): ארכן ששה ורחבן ששה, מצית למימר דמייירי בין שתייהן, כשהיו זו אצל זו לרחבן. והא דקאמר: כמה לוחות אוכלות בארון? שנים עשר טפחים – היינו בין לוחות ושברי לוחות, כשהיו מונחות זו אצל זו, ארכן לארכו של ארון.

שכן נאמר "ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית האלקים ואת מזבח הזהב ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים" (דברי הימים ב ד, יט), ומכאן שניתן לחם הפנים על כל השולחנות שבמקדש. וכן בכל המנורות כולן שהיו במקדש היו מדליקין, שכן נאמר בהמשך הפסוק הקודם "את המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור" (שם כ). ר' יוסי בר' יהודה אומר: לא היו מסדרין את הלחם אלא על השולחן של משה, אלא מה אני מקיים (כיצד אני מסביר) את הכתוב "ואת השולחנות אשר עליהם לחם הפנים... זהב"? אלו השולחנות שהיו עומדים באולם שלפני ההיכל מבפנים האולם לפתח הבית (ההיכל): שולחן אחד – של כסף, ושולחן אחד – של זהב. על השולחן של כסף היה הכהן נותן את לחם הפנים החדש, המונס להיכל, לאחר שנאפה בכניסתו להיכל, שמתקרב עליו הלחם מעט מחום התנור. והיו מניחים את הלחם הישן, שהוסר מעל שולחן הפנים על עד שיוקטרו בזיכי הלבונה. ולא היה מונח על של כסף, כשולחן שבכניסתו, שכלל הוא: מעלין בהנהגת חשיבות בדבר שהוא קודש, ולא מורדין בהנהגת חשיבות בו. ולאחר שהיה הלחם נתון (כל השבוע) על שולחן הפנים שהוא מזהב, אין מניחים אותו על שולחן הפחות בערכו. ומלבד שני שולחנות אלה, היה עוד שולחן אחד של זהב, ושולחן זה היה בפנים (בתוך ההיכל), שעליו נתון לחם הפנים תמיד. הוא הנקרא "שולחן הפנים". ושואלים: ומנא לן [ומנין לנן] שאין מורדין בקודש? אומר רבי: שכן אמר קרא [הכתוב]: "ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו" (שמות מ, יח), ומכאן למדים שכיון שששה (המקודש) משאר אחיו) החל לעשות את המשכן וכליו, שוב לא עשו זאת אחרים, שכן יש בדבר משום הורדה בקודש. ומנלן [ומנין לנן] שמעלין בקודש? אומר ר' אחא בר יעקב: שכן אמר קרא [הכתוב] במאתים וחמשים האנשים (בני עדתו של קרח) מקטירי הקטורת במחתות שנאכלו באש: "אמור אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחתות מבין השריפה ואת האש וְרָה הלאה כי קדשו. את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם היתה קדושתן של המחתות כקדושת השולחנות, ועכשיו שנעשו לציפוי למזבח, העלו אותן בקדושתן, לכלל קדושת גופו של מזבח.

ב "אשר שברת ושמתם בארון" – תני רב יוסף: מלמד, ששהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון. מכאן, לתלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו, שאין נוהגין בו מנהג בזיון.

ג (סימן: ביטל, סרח, ושכח) אומר ריש לקיש: פעמים

יש בדבר משום הורדה בקודש. ומצית למימר דמייירי בין שתייהן, כשהיו זו אצל זו לרחבן. והא דקאמר: כמה לוחות אוכלות בארון? שנים עשר טפחים – היינו בין לוחות ושברי לוחות, כשהיו מונחות זו אצל זו, ארכן לארכו של ארון.

מסורת הש"ס
 ד. שקלים פיו מ"ד. ברכות כח.א. שבת כא.ב. יומא יב.ב. כב. עג.א. מגילה ט.ב. כא.ב. הוריות יב.ב. מנחות לט.א. תמיד לא.ב. ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג. שם מגילה פ"ד ה"יב. שם שבועות פ"א ה"יה. מגילת תענית כ"ה בכסלו. סופרים פ"ד יז. שם פ"כ ג. קה"ר פ"א א, ב. פסדר"כ פ"א כד. ילק"ש תורה שסט. תשנב. תתקלג. ילק"ש נ"ד קפח.
 ה. ילק"ש תורה תשנב.
 ו. ברכות ח.ב. (בשם ריב"ל). ביב יד.ב. עין סנהדרין צו.א. ירושלמי שקלים פ"ו ה"א. סוטה פ"ח ה"ג. מו"ק פ"ג ה"א. במ"ר פ"ד כ (בשם רב הונא). תנחומא ויקהל ז. ילק"ש תורה שסז. תתנד.

גרסות

- את השלחנות במקרא: ואת השלחנות.
- השלחנות ועליהם לחם הפנים בכתי"מ: השלחנות אשר עליהם לחם הפנים זהב.
- את המנורות במקרא: ואת המנורות.
- שנים שהיו בכתי"מ: שהיו שנים.
- לפתח בכתי"מ: על פתח.
- רבי דאמר בכתי"מ: רבי מאיר דאמר ויש בכתי"מ: רבי אמי דאמר.
- כי הקריבם לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל בכתי"מ: חסרות מלים אלה.
- ועכשיו בכתי"מ: ולבסוף.
- מנהג בזיון בכתי"מ: ביזוי.

ומתוך ששינונו ענין שאין מורידים בקודש, מביאים בענין דומה. נאמר בלוחות הברית הראשונים שנשברו "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב) – תני [שנה] רב יוסף בפירוש כתוב זה: מלמד שהלוחות השניים וכן שברי הלוחות הראשונים הריהם מונחין בארון. ומכאן הוראת דרך הנהגה הנוגעת לענינו של תלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו, כגון מחמת חולי, שאין נוהגין בו מנהג בזיון, שהרי אף שברי לוחות מונחים בתוך ארון הברית.

כיון שהובאו דבריו אלה של רב יוסף, מביאים מאמרותיו של ריש לקיש בעניינים הדומים לכך, ובתחילה מציינים סימן לזכרון הדברים הבאים: ביטל (המבטל תורה לצורך מצוה), סרח (תלמיד חכם שסרח), ושכח (תלמיד חכם ששכח תלמודו). ומפרטים: אומר ריש לקיש: פעמים

בהן. והביאו מקצת ראייה לדבר, שכן אמר משה לבני עדת קורח "קחו לכם מחתות" (במדבר טז, ו). ולא "עשו לכם מחתות" – והרי זה מורה ששימשו מחתות אלה אף קודם לכן ככלי שרת (שפ"א).
שהלוחות ושברי לוחות מונחין בארון והיו שברי הלוחות מונחים בארון מתחת ללוחות השלמים. שלא היו יכולים להיות מונחים לצידם כיון שאורכם של הלוחות ששה טפחים ורחבם ששה טפחים – הרי סך כל ארבעת הלוחות (השלמים והשבורים) עולה לכלל עשרים וארבעה טפחים. ואילו אורכו של הארון (שהוא שנים וחצי אמות) היה חמישה עשר טפחים (לדעת ר' מאיר, שהאמה היא בת ששה טפחים), או שנים עשר טפחים ומחצה (לדעת ר' יהודה, שהאמה היא בת חמישה טפחים). (תוס', וכן רש"י ב"ב יד,ב ורבינו גרשום שם). אכן לשיטת הירושלמי המובאת בתוס' (שלפיה היה רוחב כל לוח רק שלושה טפחים) היו הלוחות השבורים מונחים בצד הלוחות השלמים.
מכאן לתלמיד חכם שכח תלמודו מחמת אונסו שאין נוהגין בו מנהג בזיון שאלו אחרונים: מה להשוואה זו בין שברי הלוחות לתלמיד חכם שכח תלמודו, שהרי יש לומר כי דווקא בשברי לוחות אין לנהוג מנהג בזיון שהרי דינם להיגנו, וכספר תורה, שקדושתו נעלה, שאף שבלה הריהו טען גיזוה, מה שאין כן בתלמיד חכם שכח תלמודו. והסבירו שיש דמיון אמיתי בין הדברים, שהרי גופו כמיהו ללוחות עליהם נכתבה התורה, ומעתה תלמיד חכם זה שכח תלמודו הריהו כלוחות שהשתברו (נתיבות הקדוש).

עיונים

ומנא לן דאין מורדין... ומנלן המעלין במסכת מגילה (כז,א) הביא רש"י מן התוספתא את שני המקורות הללו, ובאופן הפוך מזה השנוי לפנינו. שכך שנינו בה: מעלין בקודש – דכתיב "ויקם משה את המשכן", בצלאל עשה, ומשה שהיה גדול ממנו הקימו. ולא מורידים – דכתיב "את מחתות החטאים האלה בנפשותם", ועשו אותם "קדושי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו", כיון שהוקדשו – הוקדשו.
דאמר קרא ויקם משה את המשכן... ויקם את עמודיו רש"י פירש בתחילה שהראיה מכתוב זה, נסמכת על תוכנו של הכתוב, שמשם הוא שעשה את הכל, ובלא שנעור על ידי אחרים. וראיה לפירוש זה, הפירוט שנאמר בכתוב, שלאחר שאמר הכתוב "את המשכן", הוסיף ופרט "את אדניו... את בריחיו... את עמודיו" – להדגיש שהכל נעשה על ידו בלבד. ופירש רש"י עוד שאף סגנון לשונו ("צחות הלשון") של הכתוב מורה שאין מורידים, שכן כיון שנקט בתחילה את הלשון "ויקם", אף סיים בלשון זו "ויקם", לומר שההקמה נשארה בדרגה זהה לזו שהיתה בתחילה.
בתחילה תשמישו מונח תהו אחרונים על הגדרה זו של המחנות כ"תשמישו מונח" בלבד, שהרי כיון שהקטירו עדת קורח במחתות הללו קטורת – נעשו כגוף המונח! והסבירו שלא משום הקטרת הקטורת בהן נקראות המחנות "תשמישו מונח", שכן הקטרה זו היתה שלא לרצון לפני ה', ולא חלה עליהן קדושה. ואולם סבור ר' אחא בר יעקב שהמחתות הללו היו נחשבות ככלי שרת של המזבח, גם קודם להקטרת הקטורת

